

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ VARUJE!

Segregace vážně škodí Vám i lidem ve Vašem okolí

Výstava proběhne v rámci Světového Romskeho Festivalu Khamoro

Datum konání: Květen – Červen 2011

Místo konání: Tereziánské křídlo Pražského hradu

Kurátorky: , Tamara Moyzes, Zuzana Štefková

Co-kurátor: David Tišer

Oslovení umělci a umělkyně:

Darina Alster, Árpád Bogdán, Věra Duždová, Pavlína Fichta Čierna, Lad'a Gažiová, Guma Guar, Damian Le Bas, Damian Le Bas jr., Delaine Le Bas, Petr Motyčka, Tamara Moyzes, Csaba Nemes, Tanja Nellemann Poulsen, Dušan Ristić, Michal Šiml, T.A.M.A., David Tišer, TOY BOX, Alfred Ullrich, Richard Wiesner, Shlomo Yaffe, Tamás Zádor

13. listopadu 2007 dal Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku za pravdu osmnácti romským dětem z Ostravy. Soud uznal, že děti neměly rovný přístup ke vzdělání. Bohužel v případě většiny romských dětí, které jsou hromadně umisťovány ve školách pro děti se speciálními potřebami, nemá rozhodnutí štrasburského soudu žádnou dohru. A to přes to, že soud označil segregaci za diskriminační, vzhledem k tomu, že dítě ze „zvláštní“ školy má jen mizivou šanci získat vyšší vzdělání. Segregace však není jen problémem tzv. zvláštních škol. I v normálních školách s vyšším počtem romských dětí dochází dříve či později k segregačním tendencím. Rodiče „bílých“ dětí dávají své potomky raději jinam a škola skončí jako čistě romská. Absolventi takto etnicky poznamenaných škol se pak potýkají s podobnými problémy jako studenti škol zvláštních.

V důsledku této, plánované i spontánní segregace roste množství nekvalifikovaných a tedy obtížně zaměstnatelných mladých lidí, kteří v drtivém počtu případů nenajdou práci a skončí na podpoře v nezaměstnanosti. V tomto bludném kruhu vede vyloučení a neadekvátní vzdělání k chronické nezaměstnanosti, na kterou se nabalují další sociální problémy. Děti ze sociálně vyloučených rodin mají v důsledku ztížený přístup ke vzdělání a kolotoč příčin a následků se rozbíhá nanovo.

„To, co společnost dělá, ať se to zdá někomu jakkoliv mnoho, stále nestačí,“ konstatuje ředitelka ostravské školy Přemysla Pittra Soňa Tarhoviská. Do její školy chodí 98% romských žáků a šance, že se situace změní, je mizivá. V tomto případě totiž nelze, na rozdíl od segregace programové, problém vyřešit shora. Jak poznamenává Radka Hanusová, ředitelka základní školy Gebauerova s 95% romských žáků: „Nemůžeme nikoho nutit, aby dal své dítě do naší školy. Kdyby se zavedly kvóty, skončilo by to tím, že bychom měli málo dětí.“

Tomuto bludnému kruhu lze tedy čelit pouze změnou v přístupu majoritní společnosti, což je, vzhledem k tomu, že se stereotyp a realita vzájemně umocňují, úkol takřka nadlidský. Přesto je nutné o nabourání předsudků, alespoň usilovat. Přehlížení tohoto jevu se totiž může už brzy otočit proti „bílé“ většině. Jak píše George Soros, nejde jen o otázku lidských práv, ale i o zásadní ekonomický problém: „S přihlédnutím k současnému demografickému trendu [lze předpokládat], že pokud nebudou [východoevropští] Romové vzdělání a sociálně integrování, není ekonomická budoucnost těchto zemí nijak růžová.“

Výstava *Ministerstvo školství varuje!* si klade za cíl přispět ke zviditelnění tohoto komplexního problému. Poukazuje na explicitní i skrytý rasismus, který se může skrývat za zdánlivě neutrálními frázemi provázejícími diskuzi o segregaci Romů od zbytku „bílé“ společnosti. Umělci participující na výstavě se tedy neomezují na konstatování, že normální děti nepatří do zvláštních škol, ale zamýšlí se na mechanismy, které bílé většině umožňují izolovat romské spoluobčany a tvářit se, že je tato segregace motivována snahou o dobro vyloučené menšiny.

Projekt inicioval Kumar Vishwanathan a občanské sdružení Vzájemné soužití, nevládní nezisková organizace, která působí v Ostravě od záplav v roce 1997 a od svého vzniku usiluje o vytváření přátelské platformy mezi romskou a neromskou komunitou.

Nad výstavou převzali záštitu: European Shoah Legacy Institute, Dekáda Romské Inkluze, Slovo 21 a Centrum pro současné umění Praha o.p.s.

Níže uvedená díla pouze dokumentují způsob tvorby oslovených umělců. Většina umělců bude realizovat nové projekty zacílené na téma výstavy.

Darina Alster

Dokument *Miška* sleduje rozhovor dvou žen, které mají přes rozdílný společenský status mnoho společných životních zkušeností. Rozhovor se dotýká citlivých bodů života mladé tulačky Mišky s autorkou dokumentu. Jedná se převážně o trauma spojené s dospíváním v rozpadlých rodinách. Mišce je 19 let, od 7 let byla v dětském domově, od svých 10 let žije převážně na ulici. Během svého dospívání zažila snad všechny hrůzy, které mohou mladou ženu potkat. Její současný přítel, Rom Jirka, má v brzké době nastoupit výkon trestu za drobné výtržnosti. Dílo vzniklo v rámci výstavy *Rodinná pohoda* reagující na problematiku odebírání dětí ze sociálně slabých (především romských) rodin a jejich umístování v ústavech.

- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?

KS D I DO.

zn nkk k ímgšímet nš n íázčš žeá Wž. VgdDt ž t Scši Čě sVázn ešn šis kší AgěkžšžVšíV gē ži VēkMě eší Vēgē ž žgd Čř n Š žizš e šsž žmgē se Sc. Ag mš n šcs mē Vē ā V gđi sV. š sn Aīg ŠēVDīg žn Š knyVě Dgg i-kš n eáČSc ž t žmgē Mēgi yē ēgē. Dē t ešyž ā gčš ē ešm gē ē e ēse 1f. Či še xyZVē Dē š i Dē A i š Vēk dš ē š v-f í Čí Čř ž -e Čž ē Dē gA í zdē dkČe ē ē aē Čē ži gđi zn Sgžš i gđ ē ā dē zn ē g m h Čí Vg 1ēs žgd ž ži Vē āmygē ší Vē Aē š ž i Dsc Vē ČSV ž V i t df í Vē š sVázn ešn šis eš m gē ē se ē š ā š ē č š ž i sv ž ži š m Dkš i sT ž g-ē A ž ē ē í žzn kM š cm ž ž ž ē kš n ē i z ž Vh š í rz Mē i t āš Mē š ē ē vē Aē š i ē cmgđi Vž-ši ē Dn ē š dē-gn ē ē n Ž í VŠ ā š mē eš mē

- ?
- ?
- ?
- ?
- ?
- ?

Věra Duždová

Věra Duždová dává ve svých videích velký důraz na vlastní romské kořeny a snaží se narušovat stereotypy panující ve většinové společnosti. V její umělecké tvorbě se projevuje velký smysl pro příběh. Zachycuje vážné scény s humorem, který pomáhá divákovi pochopit každodenní problémy Roma žijícího v České Republice.

Romové museli poslechnout.

Pavína Fichta Čierna

Project The Sibs shows private stories of people who live in mental and social isolation. These stories show difficult and handicapped people from my neighborhood. The aim was to dismantle some boundaries (such as fear, aversion, grudge or certain prejudices). The main characters of this double-portrait are two Roma people – juvenile David Rác and his sister Jarka, who come from a big family that lives in poverty. At the time of making the video, David was sentenced to punishment for theft. His life in prison is colorless, narrowed to minimum of space and minimal possibilities. Jarka lives in a colorful world, with her family, allowing for plenty of visual and sensual perceptions – most of the time she can be found in an open air – among manifold piles of wasted objects. Though still a child, she helps her mother out with their household, which is sometimes quite difficult. It is not certain whether her dreams will come true.

Lad'a Gažiová

Lad'a Gažiová se narodila roku 1981 do slovensko-romské rodiny ve Spišské Nové Vsi. Je jednou z nejvýraznějších mladých vizuálních umělkyní na současné československé scéně. Její výtvarná technika, sprej na plátně, ji činí na domácím poli výjimečnou. Vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze v konceptuálním a intermediálním ateliéru Jiřího Davida. Její tvorba ověněna již několika významnými úspěchy a oceněními. Lad'a Gažiová současně hojně vystavuje v České republice i v zahraničí. V poslední době se věnuje tematice romské identity a pocitu vykořenění.

Guma Guar

Guma guar je umělecko-aktivistická skupina působící v Praze. Od svého založení v roce 2003 se zabývá kritikou systému a ironizováním mediálního světa. Skupina realizovala řadu projektů jako například výstavu s názvem *Meze tolerance*, která se stavěla proti zákazu Komunistického svazu mládeže. Tato výstava vyvolala bouřlivé diskuse a byla vandaly zničena. V roce 2008 skupina vystavila v rámci projektu Galerie Artwall sérii billboardů kritizujících hospodaření pražské radnice. Výstava byla neznámým pachatelem poničena a galerie Artwall byla záhy zrušena z rozhodnutí pražského magistrátu, což se stalo jedním z příkladů polistopadové cenzury. Skupina se uměleckými i občanskými prostředky vymezuje vůči rasismu a rasově motivovanému násilí.

Damian Le Bas jr.

Syn rodičů umělců působí jako romský aktivista, umělec a dramatik. Jeho nejnovější hra tematizuje představu, co by se stalo, kdyby se angličtí Romové nechali vyprovokovat k ozbrojenému odporu. Koláž je založená na nástěnné malbě ze Severního Irska. Dílo využívá simulaci online zpráv BBC a předkládá tragickou vizi vývoje situace. Zároveň spekuluje o tom, jak by na situaci reagoval Heathcliff, patrně nejslavnější Rom v anglicky psané literatuře, postava z románu *Na větrné hůrce* Emily Bronteové.

The screenshot shows a BBC News article from June 20, 2017. The headline is "Second Gypsy camp bombing kills dozens". The article text includes: "A bomb has exploded at the second Gypsy camp in Britain, killing at least 27 people and leaving eight others injured." It also mentions that a fire broke out and that a spokeswoman for the police said that the police are still investigating the attack. The article includes a video player showing a scene of a destroyed vehicle and a photo of a Gypsy caravan. The BBC logo and navigation menu are visible at the top.

Damian Le Bas

Je umělec samouk narozený v roce 1963 v Sheffieldu. Jeho dílo lze charakterizovat pojmy naivismus nebo art brut. Od roku 1987 jsou jeho díla zastoupena v proslulé Musgrave-Kinley Collection sdružující významné zástupce současného britského art brut.

Prostřednictvím kreseb využívajících texty a mapy zkoumá identitu moderních evropských nomádů, pocity klaustrofobie a frustrace. Le Bas vystavoval v prestižních světových galeriích v Tokyu, Francii, USA atd. V roce 2007 byla jeho díla zastoupena na prvním romském pavilonu na bienále v Benátkách. V Praze vystavoval na Prague Biennale 3.

Delaine Le Bas

Delaine Le Bas je spojována s uměním Art Brut a naivismem. Se svým manželem Damianem vystavovala v rámci romského pavilonu na bienále v Benátkách a na Praguebiennale 3 v Praze. "Jako Romka jsem se vždy nacházela v pozici outsidera v roli "toho jiného". To se snažím reflektovat I prostřednictvím materiálů a obsahů, se kterými pracuji. Žijeme v kultuře smíšených hodnot a poselství. Stejně tak moje práce využívají nesourodé a odhozené předměty, které najdete v second handu nebo na Armádě spásy. Jde o brikoláž materiálů."

THE UNIVERSAL DECLARATION
OF HUMAN RIGHTS.

ARTICLE 1.

ALL HUMAN BEINGS ARE BORN FREE
AND EQUAL IN DIGNITY AND RIGHTS.
THEY ARE ENDOWED WITH REASON AND
CONSCIENCE AND SHOULD ACT TOWARDS
ONE ANOTHER IN A SPIRIT OF BROTHERHOOD
AND SISTERHOOD.

Tamara Moyzes

Vo svojom projekte nazvanom *TV t_error* nevybočuje z orientácie na politické problémy, ktorá je pre ňu charakteristická. Zaoberá sa tematikou, ktorá patrí v českej spoločnosti medzi najkontroverznejšie – spolužitím s rómskou menšinou. Jej výpoveď je obzvlášť aktuálna ako umelecký príspevok do súčasnej politickej diskusie. Ilustruje stav verejnej mienky, v ktorej sa politik stáva národným hrdinom vďaka svojim rasistickým výrokom len preto, že sa nebojí otvorene vyjadriť, čo si väčšina ľudí myslí.

Vo svojich videách autorka ponúka provokatívnu otázku: čo ak by každodenná diskriminácia dohnala Rómov k sebevražedným atentátom? K atentátom sa čím viac uchylujú nielen organizované teroristické skupiny, ale aj zúfalí izolovaní jednotlivci. Myšlienka na zviditeľnenie vlastného problému takýmto spôsobom sa môže objaviť a objavuje v každej diskriminovanej komunite. Inštruktážne video v rómštine je tragikomickou paródiou palestínskeho videa o výrobe výbušniny, ktoré sa s rozšírením techniky malo možnosť dostať do každej domácnosti. V súčasnosti je totiž zostrojenie bomby jednoduché ako uvarenie knedlíka.

Csaba Nemes

News from Hungary

Softies

Media images are invariably exciting and extraordinarily revealing. However, I don't only use media pictures; frequently my own pictures form the basis of my works. As for using media photos, I prefer to choose one that "could be mine as well," meaning it is more aloof and resigned. It may present a seemingly secondary point of view/position. Apt examples are pogroms against Gypsy people, and photos taken at the scene of a crime which are hardly eventful. The only things we see are rural houses. Sometimes the elements imply the presence of the police, and at other times onlookers encircle a burnt down house. I may also build up a fiction based on media images: that's the foundation of *Softies*. Anyway, using my own or media images, the original picture undergoes a change; it floats between fiction and reality. A minor fanatic group committed serial murders in the last two years, and in every case the victims were innocent country gypsies living below the poverty line. The victims were picked at random, the only point being to murder without taking risks. The murderers were professionals – supposedly one of them had worked for the National Security organization earlier. The group was arrested after the last murder.

Dušan Ristić

Dušan Ristić se narodil v roce 1970 v Srbsku, žije v San Francisku. Ristić ve svých instalacích experimentuje s různými technikami (využívá malbu, nalezené objekty, fotografie, a land artové postupy) a materiály (zvuk, vosk, světlo). Vystudoval Akademii výtvarných umění v Bělehradě. Vystavuje ve východní Evropě a v USA. Dušan Ristić založil Amalipen Romani online (www.amalipen.net); Romani Crisis Network; letní školu romské kultury Amala; mezinárodní uměleckou romskou skupinu "G" na podporu romského umění. Je spoluzakladatelem a členem hudební skupiny KAL.

T.A.M.A.

T.A.M.A. is a non profit association founded on 2003. Each of the seven main founding members of T.A.M.A. contributes with his or her specific professional knowledge. The aim of T.A.M.A is research and interaction between art, anthropology, sociology, history and architecture in contemporary cities, such as the collaboration with other local, ethnic, European, or international associations. The production of projects, events and workshops are the tools for our research. Research and projects are oriented to address borderline issues like immigrants, nomads, temporary settlements, and illegal behaviours. T.A.M.A. supports sharing experience with administration, universities, foundations, theorists and artist, designers, students, social communities and the public.

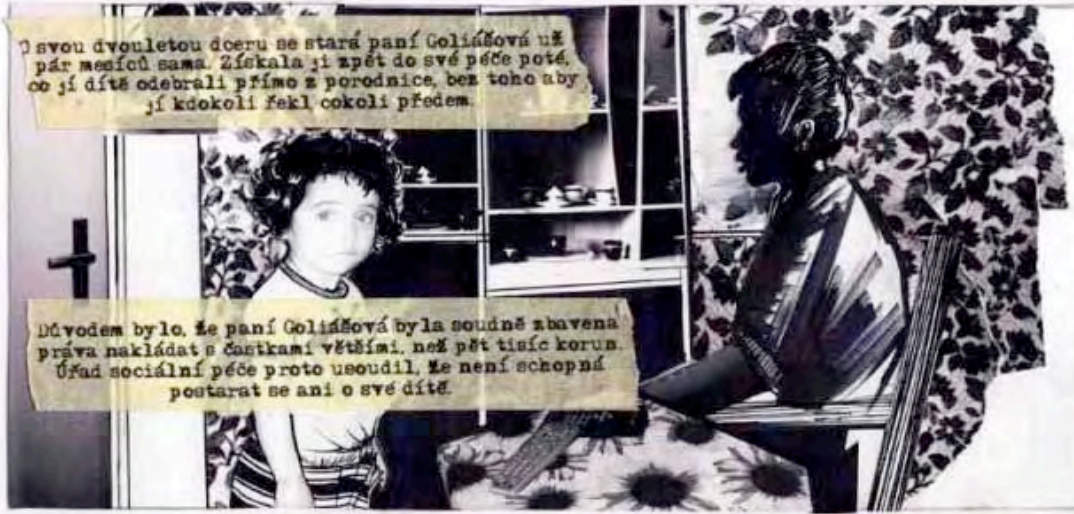
US S K

š Nešám gě VŠ VŠ vá íád n ě S Szě ČM žezcš Šn íázcš Vá Vi í V. VgdD Má Č Ag ě Čí VŠ vgn kčš n sě n kš c ž g e m ě Š n š í g Kn Ž V n ě g c š ě š n mě V š n f Ag D V k d Č i s ě ž n š i D k M s c ě

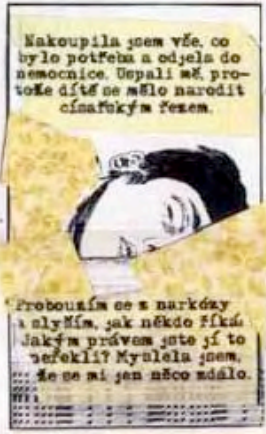

TOY BOX

Pro svou dvouletou dceru se stará paní Goliašová už pár měsíců sama. Získala ji zpět do své péče poté, co jí dítě odebrali přímo z porodnice, bez toho aby jí kdokoli řekl cokoli předem.

Důvodem bylo, že paní Goliašová byla soudně zbavena práva nakládat s částkami většími, než pět tisíc korun. Úřad sociální péče proto usoudil, že není schopná postarat se ani o své dítě.

Nakoupila jsem vše, co bylo potřeba a odjela do nemocnice. Uspali mě, protože dítě se mělo narodit císařským řezem.

Probouzím se s narkózy a slyším, jak někdo říká: Jakým právem jste jí to zefekli? Myšlela jsem, že se mi jen něco zdálo.

Pak přišla velká vizita a já zjistila, že dítě u sebe nemám. Kde je moje dítě, začla jsem rvát. Bála jsem se, že zemřelo při porodu.

Máte holčičku. Dítě vám bylo odebráno rozhodnutím soudu... to mi řekl jeden z nich.

Vyskočila jsem z postele a vytrhla si ty kapačky a ruky.

Ani mi nešlo pořádně se narovnat, ale musela jsem jít za ní.

Byla tam sestrička. Nemůžu mít děti? Tak se nech najebat a neber mi moje.

Tyhle pilulky jsou na co, na uklidnění? Měly by uklidnit, ale moje dítě u mě pilulky vyhazuje.

Nemohla jsem bez ní dýchat, ani jíst, jsem nemohla...

Do kojeneckého útavu jsem za ní chodila každý den, a když přede mnou zavírali dveře, kopala jsem do nich tak dlouho, dokud mě tam nepustili.

Barboru mi nechtěli ani dát do ruky. Vidíte na téhle fotce, jak jí drží staré ruce?

To jsou psychologky ruce. Nakonec mi řekli, že jsem nebezpečná osoba a můžu se na ni dívat jenom za sklem.

Alfred Ullrich

Se narodil 8. července 1948. Po matce pochází z rodiny rakouských Romů-Sintů, kteří byli za války z rasových důvodů zdecimováni v koncentračním táboře. Významnou část svého života prožil v Rakousku ještě v kočovném voze, od 80. let žije a pracuje v Německu. Neabsolvoval žádné výtvarné vzdělání, výtvarné tvorbě, zejména grafickým technikám, se začal věnovat jako samouk. Od roku 1981 žije a tvoří na volné noze.

